

การวิเคราะห์บทสวดชัย ในพื้นที่บ้านเปาะหมู 5 ตำบลบ้านโป่ง
อำเภอองาว จังหวัดลำปาง¹

A study of the Thai blessing analysis of villagers in Ban Po
community, Moo.5, Ban Pong, Ngao, Lampang

Received: September 24, 2020; Revised: October 22, 2020; Accepted: November 17, 2020

นางสาวปนัดดา กล้าหาญ², ตุลารักษ์ แสนpron³

Panadda klahan, Tulaporn Saenpron

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาบทสวดชัยที่ใช้สำหรับบุคคลของชุมชนบ้านเปาะ หมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอองาว จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของบทสวดชัย และเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อจากบทสวดชัย พื้นที่ที่ทำการเก็บข้อมูลคือ ชุมชนบ้านเปาะ หมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอองาว จังหวัดลำปาง โดยศึกษาเนื้อหาของบทสวดชัยจากข้อมูลที่สืบถอดทางมุขปาฐะ และข้อมูลเอกสารภาษาล้านนา ข้อมูลที่ศึกษา ได้แก่ บทสวดชัยที่ใช้สำหรับบุคคล 1. บทสวดชัย (เพื่อรักษาคนเจ็บและเพื่อเป็นสิริมงคล) 2. บทสวดชัยลูกแก้ว 3. บทสวดชัยบ่าวสาว ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์และนำเอกสารหรือบทสวดชัยนำมาเพื่อวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

รูปแบบของบทสวดชัยของชุมชนบ้านเปาะ หมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอองาว จังหวัดลำปาง โดยแยกออกเป็น 1. รูปแบบของการประพันธ์ 2. ลักษณะการใช้ภาษา

โครงสร้างโดยรวมของบทสวดชัยที่ใช้สำหรับบุคคล ของชุมชนบ้านเปาะ หมู 5 ทั้ง 3 ส่วนนั้นมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ บทขึ้นต้นหรืออารัมภบท บทบรรยายเรื่องราว บทเชิญชัย บทปิดเคราะห์และบทผูกชัย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การวิเคราะห์บทสวดชัยคน ในพื้นที่บ้านเปาะ หมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ”

² นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Thai language program students Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University)
e-mail: panaddawanwan144@gmail.com

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Lecturer of Thai Language Department Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University)
e-mail: saenpron_ann@hotmail.com

ความเชื่อที่ปรากฏในบทสวดวิญที่ใช้สำหรับบุคคลทั้ง 3 ส่วน สามารถวิเคราะห์ความเชื่อออกมาได้ 4 ความเชื่อได้แก่ ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องมงคลและอัปมงคล และความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม

คำสำคัญ: บทสวดวิญ, ชุมชนบ้านเป้าะ, อำเภองาว จังหวัดลำปาง

Abstracts

The objectives of the study of the Thai blessing analysis of villagers in Ban Po community, Moo.5, Ban Pong, Ngao, Lampang were to analyze the pattern and content of the Thai blessing and to analyze beliefs about the Thai blessing of the villagers. Ban Po community, Moo.5, Ban Pong, Ngao, Lampang were used as data collection areas. The content of the Thai blessing was studied from oral history and document information in Lanna language. Data consisted of the Thai blessing used for individuals namely 1. Thai blessing used for prosperity 2. Thai blessing used for novice and 3. Thai blessing used for the bride and groom.

Data were collected and recorded by interviews and data were analyzed. The findings can be summarized as follows:

The pattern of Thai blessing of villagers in Ban Po community, Moo.5, Village No. 5, Ban Pong, Ngao, Lampang was divided into 2 types namely authorship forms and language usage.

There were three locutions and five steps of the overall structure of the Thai blessing that used for individuals of Ban Po community, Moo. 5 namely giving an introduction, explanation on the rice offering, invitation, chasing bad things, encouraging and inviting the protecting spirit to return the body.

The beliefs in the Thai blessing used for individuals could analyze into four beliefs from three locutions: beliefs on the protecting spirit, beliefs on the power, beliefs on the auspiciousness and inauspiciousness and beliefs on the auspicious time.

Keywords: Thai blessing, Ban Po community, Ngao lampang

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความซับซ้อนมากที่สุด มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิตคนในสมัยก่อนและปัจจุบัน มีความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย และในแต่ละพื้นที่ก็มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และวัฒนธรรมนั้นมักจะมีพิธีกรรมต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ที่เห็นได้ชัดและก็ขาดไม่ได้คือการสู่ขวัญหรือการเรียกขวัญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ในแต่ละพื้นที่ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นความเชื่อเป็นพิธีกรรมที่ถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเป็นเวลานาน ด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนนั้นย่อมเชื่อว่าตัวเองมีขวัญที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย สัตว์ทุกชนิดก็ย่อมมีขวัญด้วยเช่นเดียวกันมนุษย์ จึงได้มีประเพณีหรือพิธีกรรมสู่ขวัญเกิดขึ้น พิธีกรรมหรือการสู่ขวัญ เพื่อเรียกขวัญกลับมาสู่ตัวเจ้าของ และมนุษย์ก็เชื่อว่าเป็นการเสริมสิริมงคลให้แก่ตนเอง ทำขึ้นเพื่อให้เกิดความสบายใจ ถ้าเป็นสัตว์ก็จะช่วยให้สัตว์นั้นนำโชคกลับมาสู่ตัวเจ้าของ หรือเพื่อเป็นสิริมงคลแก่สัตว์ตัวนั้น ๆ ด้วยการทำพิธีเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือบำรุงขวัญและกำลังใจให้แก่มนุษย์ได้อยู่กันอย่างมีความสุข โดยการสู่ขวัญนั้นก็จะมียศหรือบทสู่ขวัญ ในบทสู่ขวัญจำแนกตามลักษณะเนื้อหาและโอกาส ที่ใช้ได้แก่บทสู่ขวัญบายศรีนครธรรมดาหรือบทสู่ขวัญทั่วไปสวดคล้องกับ จารุบุตร เรื่องสุวรรณ (2530 : 70) เช่น สู่ขวัญนาค สู่ขวัญข้าว และสู่ขวัญควาย ดังนั้นวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตแทบทุกอย่างจึงมักมีการสู่ขวัญควบคู่กันไปด้วยเสมอ นอกจากจะให้คติหรืออุดมการณ์ ตามมาตรฐานของค่านิยมในสังคมแต่ละยุคสมัย เช่น สู่ขวัญเรือน สู่ขวัญนา สู่ขวัญข้าว สู่ขวัญลาน สู่ขวัญควาย วัว ม้า ช้าง เป็นต้น

ในการทำพิธีสู่ขวัญนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านการสู่ขวัญทั้งนี้ในการทำพิธีอาจจะต้องใช้อาจารย์หรือพ่อหมอเป็นผู้ทำพิธีสู่ขวัญให้เพื่อที่จะได้เป็นผลดีต่อการทำพิธีสู่ขวัญ ดังนั้นจึงได้เกิดความเชื่อว่าขวัญเป็นสิ่งที่คุณคนต้องทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ขวัญอยู่กับตัวเพราะมนุษย์เชื่อว่าขวัญจะอยู่กับเราตั้งแต่เกิดจนตาย จะเห็นได้ว่าทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจะมีประเพณีที่ต้องทำเกี่ยวกับขวัญ นอกจากนี้ยังมีการทำขวัญสัตว์และสิ่งของอีกด้วยโดยการสู่ขวัญนั้นจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในด้านต่างๆแสดงให้อย่างชัดเจนโดยผ่านออกมาทางบทสู่ขวัญ บทสู่ขวัญมีหลากหลายประเภทด้วยกันในตัวบทสู่ขวัญก็จะมี ความเชื่อที่หลากหลายเป็นสิ่งที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสมัยก่อนจนถึงปัจจุบันการสู่ขวัญนั้นจะทำให้คนที่ทำจะมีกำลังใจเพิ่มขึ้นไม่เจ็บไม่ป่วยอีกด้วย

ด้วยเหตุผลต่างๆที่กล่าวจะเห็นถึงความเชื่อที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อยึดเหนี่ยวทางจิตใจโดยเชื่อว่าจะสามารถช่วยเหลือกปกรักษาให้พ้นจากอันตรายแม้ว่าสิ่งนั้นจะมองไม่เห็นด้วยตาเปล่าแต่เชื่อว่ามีอยู่จริงและประเพณีเกิดจากการเรียนรู้การถ่ายทอดหรือสืบทอดหล่อหลอมความรู้สึนึกคิดจนกระทั่งสั่งสมเป็นประสบการณ์ความเคยชินจนอาจเกิดผลเป็นการผลิตทางวัฒนธรรมเพื่อนำเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนตนเองโดยให้สังคมเห็นถึงคุณค่าและการยอมรับอีกทั้งปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องไปกับสังคมอีกด้วย ปัจจุบันบทสู่ขวัญบางบทก็ได้สูญหายไปตามเวลาและยุคสมัย เช่น บทสู่ขวัญควาย เพราะในสมัยก่อนบรรพบุรุษได้นำควายมาไถนา ใช้แรงงาน แต่สมัยนี้มีเทคโนโลยีมากมายในการช่วยทำนา มีเครื่องจักรที่ใช้

ทำงานแทนควายและยังสะดวกและรวดเร็วกว่าควายหลายเท่า ดังนั้นควายจึงไม่ได้ทำนาแต่เลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์เลี้ยงที่นำไปขายหรือนำเนื้อมาเพื่อบริโภคเท่านั้น การสู่ขวัญควายจึงได้สูญหายไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสู่ขวัญในพื้นที่บ้านเปาะหมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง เพื่อที่จะศึกษาและวิเคราะห์บทสู่ขวัญ เพื่อให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับบริบทสังคม ความเชื่อต่าง ๆ ของคนในชุมชนนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาการสู่ขวัญและยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ให้เป็นมรดกสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นหลัง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของบทสู่ขวัญ ในพื้นที่บ้านเปาะหมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อจากบทสู่ขวัญ ในพื้นที่บ้านเปาะหมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้
ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาพื้นที่ บ้านเปาะหมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง
ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมบทสู่ขวัญทั้งหมดจำนวน 3 สำนวน ดังนี้

1. คำสู่ขวัญ (เพื่อรักษาคนเจ็บและเพื่อเป็นสิริมงคล)
2. คำฮ้องขวัญลูกแก้ว
3. สู่ขวัญบ่าว

นิยามศัพท์เฉพาะ

สู่ขวัญ หมายถึง ขวัญเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดจนตายแต่หากว่าขวัญหายไปก็จะมีอาการการสู่ขวัญหรือเชิญ ให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัว

สู่ขวัญคน หมายถึง เป็นพิธีสู่ขวัญที่ใช้สำหรับคน ไม่เกี่ยวกับการสู่ขวัญสัตว์และสิ่งของ

บทสู่ขวัญ หมายถึง บทสวดที่ใช้สำหรับสู่ขวัญโดยมีพ่อหนานหรืออาจารย์เป็นผู้อ่าน
พื้นที่ชุมชนบ้านเปาะ

บ้านเปาะหมู 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิดใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาความเชื่อในบพสุ่วญของชุมชนบ้านเปาะ หมู่ 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดไว้ ดังนี้

กิ่งแก้ว อุตถากร (2520 : 92)⁴ ได้แบ่งประเภทของความเชื่อแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติ เกิดจากการที่มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบให้กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จึงพยายามอธิบายในรูปแบบเหนือธรรมชาติ

2. ความเชื่อการเกิดแล้วตาย

3. ความเชื่อเกี่ยวกับโรครักษา

4. ความเชื่อเกี่ยวกับพยากรณ์

5. ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ

6. ความเชื่อเกี่ยวกับการสูญเสียและการได้กลับคืน

7. ความเชื่อเกี่ยวกับครวเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาบพสุ่วญ ในพื้นที่ชุมชนบ้านเปาะหมู่ 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ ที่ศึกษา บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเปาะหมู่ 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบพสุ่วญและความเชื่อของการสุ่วญ

1.2 ลงพื้นที่สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูล

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3. ขั้นสรุปผลการศึกษา และอภิปราย

ผลการวิจัย

มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

รูปแบบของบพสุ่วญของชุมชนบ้านเปาะ หมู่ 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง

1. รูปแบบการประพันธ์

รูปแบบการประพันธ์ของบพสุ่วญที่ใช้สำหรับบุคคลในชุมชนบ้านเปาะหมู่ 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีรูปแบบการประพันธ์ประเภท ร่าย

4 กิ่งแก้ว อุตถากร(2520 : 92).คติชนวิทยา:ความเชื่อเกี่ยวกับสังคมไทย.วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์.

2. ลักษณะการใช้ภาษา

ภาษาที่ใช้ในบทสູ່ວຽງມີທັງໃຫ້ຄຳພຸດທຣມດາທີ່ໃຊ້ໃນຊີວິດປະຈຳວັນ ເປັນພາສາທີ່ເຮັດງ່າຍຊຶ່ງ ຜູ້ປະພັນໄດ້ໃຊ້ຄວິດໃນການແຕ່ງໄດ້ຢ່າງໄພວະການໃຊ້ພາສາໃນບຸຸ່ວຽງມີທັງພາສາໄທກລາງພາສາລ້ານນາ ອ່າງເຮັດງ່າຍມີການໃຊ້ຄຳທີ່ເປັນຄຳສັພພາສາບາລີການບຣຣາຍແລະພຣຣນາ

2.1 ການໃຊ້ຄຳພຸດທຣມດາຫຼືພາສາລິນ

ໃນບຸຸ່ວຽງມີການໃຊ້ຄຳພາສາອ່າງເຮັດງ່າຍ ເປັນພາສາພຸດທຣມດາທີ່ໃຊ້ໃນຊີວິດປະຈຳວັນ ຄຳສັພທີ່ໃຊ້ເປັນຄຳສັພພື້ນບ້ານ ມີການໃຊ້ຄຳທີ່ເປັນພາສາລິນອ່າງໃນບຸຸ່ວຽງມີ ລັກຊະນະການໃຊ້ ພາສາອ່າງເຮັດງ່າຍນັ້ນ ກໍ່ຄືການໃຊ້ຄຳທີ່ເປັນພາສາລິນເປັນຄຳທີ່ໃຊ້ພຸດທັງໝົດ

2.2 ການໃຊ້ຄຳທີ່ເປັນພາສາບາລີ

ລັກຊະນະການໃຊ້ພາສາບາລີໃນບຸຸ່ວຽງມີທັງການຍົກທຳຄຳບາລີປະໂຫຍດຢ່າງທັງປະໂຫຍດໂດຍ ມີການປ່ຽນຄວາມໝາຍ ຈາກບຸຸ່ວຽງມີການໃຊ້ຄຳທີ່ມີລັກຊະນະທີ່ເປັນພາສາບາລີໂດຍບຸຸ່ວຽງມີຈະໃຊ້ຄຳບາລີ ຂຶ້ນຕົ້ນທຸກກ່ອນທັງໝົດໂດຍມີຄຳທີ່ມີຄວາມໝາຍຄ່າຍ ຯ ກັນອ່າງໃນບຸຸ່ວຽງ

3. ການສ້າງຂອງບຸຸ່ວຽງມີ

ການວິຈິຍ ການວິເຄາະບຸຸ່ວຽງມີໃນຊຸມຊົນບ້ານເປົາ ມຸ່ງ 5 ຕຳບຸລບ້ານໂປ່ງ ອຳເຄອງາວ ຈັງຫວັດ ລຳປາງ ພົບວ່າມີການສ້າງຂອງບຸຸ່ວຽງມີສຳລັບບຸຸ່ວຽງມີ ມີລາຍລະອຽດຂອງເນື້ອຫາແລະຂັ້ນຕອນການປະກອບ ພິຣິຣຣມມີການສ້າງທັງໝົດ 5 ການສ້າງ

ການສ້າງຂອງບຸຸ່ວຽງມີສຳລັບບຸຸ່ວຽງມີ

ຈາກທີ່ໄດ້ສຶກສາບຸຸ່ວຽງມີຈາກຊຸມຊົນບ້ານເປົາ ມຸ່ງ 5 ຕຳບຸລບ້ານໂປ່ງ ອຳເຄອງາວ ຈັງຫວັດລຳປາງ ພົບວ່າເນື້ອຫາຂອງບຸຸ່ວຽງມີໃນພິຣິຣຣມມີສຳລັບບຸຸ່ວຽງມີທັງໝົດ 5 ບຸຸ່ວຽງມີ ໄດ້ແກ່

1. ບຸຸ່ວຽງມີຂຶ້ນຕົ້ນຫຼືອຳຣັມກຸບ
2. ບຸຸ່ວຽງມີບຣຣາຍເຣື່ອງບາຍສີ
3. ບຸຸ່ວຽງມີເຊີຍວຽງ
4. ບຸຸ່ວຽງມີປັດເຣາະ
5. ບຸຸ່ວຽງມີຜຸກວຽງ

3.1 ບຸຸ່ວຽງມີຂຶ້ນຕົ້ນຫຼືອຳຣັມກຸບ

ບຸຸ່ວຽງມີຂຶ້ນຕົ້ນສ່ວນໃຫຍ່ຈະເປັນການເຄື່ນນຳເຣື່ອງໃນການປະກອບພິຣິຣຣມມີ ມີການກ່າວອ່າງເຮັດງ່າຍ ເປັນມຸງຄຸນແລະນິຍມຂຶ້ນຕົ້ນດ້ວຍບຸຸ່ວຽງມີພຣະຣັດນຣັຍ ໃນບຸຸ່ວຽງມີຂຶ້ນຕົ້ນຫຼືອຳຣັມກຸບ ຂອງບຸຸ່ວຽງມີທັງໝົດ ຂຶ້ນຕົ້ນດ້ວຍຄຳບາລີທີ່ມີຄວາມໝາຍວ່າວັນດີ ແຕ່ໃນບຸຸ່ວຽງມີຂຶ້ນຕົ້ນຂອງທັງສາມບຸຸ່ວຽງມີກໍ່ມີການໃຊ້ຄຳຂຶ້ນຕົ້ນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ແຕ່ຄວາມໝາຍເໝືອນກັນທັງໝົດ

3.2 บทบรรยายเรื่องบายสี

ชั้นบายศรีมีหลายลักษณะมีบายสี 5 ชั้น บายสี 3 ชั้น และบายศรีธรรม ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ รูปเทียนต่างๆ บทบรรยายเรื่องบายศรีส่วนใหญ่จะกล่าวถึงดอกไม้หลายชนิดตลอดจนเครื่องเสวย เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนมีความหมายและเป็นสิ่งมงคลทั้งนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นดอกไม้ที่มี อยู่ในถิ่นล้านนา

3.3 บทเชิญขวัญ

เป็นการกล่าวเรียก 32 ขวัญของคนที่อาจหลงไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ หรือตกอยู่ในที่อันตรายทั้งใน เมืองมนุษย์ สวรรค์ เมืองบาดาล ให้กลับมาอยู่กับผู้เป็นเจ้าของขวัญ โดยเลือกใช้ตามสถานภาพของเจ้า ของขวัญในบทเชิญขวัญนี้จะมีการเชิญขวัญให้ขวัญกลับมาหาตัวเจ้าของ โดยในแต่ละบทก็จะมีเตรียม ข้าวปลาอาหาร ของคาวของหวานที่เป็นของมงคลไว้ให้กับขวัญด้วย

3.4 บทปิดเคราะห์

บทปิดเคราะห์คือคำกล่าวปิดเสนียดจัญไร ภัยอันตรายและสิ่งอัปมงคลทั้งหลายให้พ้นไปจากตัวผู้ เป็นเจ้าของขวัญไม่ให้เข้ามาใกล้อีกต่อไป ให้หายออกไปจากตัว ในบทปิดเคราะห์นี้จะใช้สำหรับปิดเคราะห์ ร้ายออกไปจากตัว ไม่ว่าจะเป็นเคราะห์ร้ายหรืออาการเจ็บป่วย ให้เคราะห์หายไปให้มีแต่โชคลาภ

3.5 บทผูกขวัญ

ในบทผูกขวัญนี้เป็นการกล่าวคำป้อนขวัญก่อนที่พ่อหมอมจะเอาด้ายหรือสายสินมาผูกมือโดยเริ่ม จากการผูกมือซ้ายก่อนแล้วค่อยผูกมือขวาต่อ เพราะเป็นความเชื่อของคนในสมัยโบราณว่า ขวาร้ายซ้ายดี

4. ความเชื่อที่ปรากฏในบทสู่ขวัญ

ความเชื่อที่ปรากฏในบทสู่ขวัญที่ใช้สำหรับบุคคลทั้ง 3 บท สามารถวิเคราะห์ความเชื่อออกมาได้ 4 ความเชื่อได้แก่

1. ความเชื่อเรื่องขวัญ
2. ความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์
3. ความเชื่อเรื่องมงคลและอัปมงคล
4. ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม

4.1 ความเชื่อเรื่องของขวัญ

ขวัญเป็นเรื่องที่คนไทยสมัยก่อนเชื่อว่าทุกคนเกิดมาต้องมีขวัญ แต่ถ้าขวัญหนีหายจากเราหรือว่า ไปตกอยู่ที่ใดไปก็จะทำให้ร่างกายอ่อนแอหรือป่วยได้ ดังนั้นคนเราก็จึงต้องทำการสู่ขวัญเพื่อมีจะทำให้ขวัญ กลับมาอยู่กับตัว การสู่ขวัญก็ต้องมีบทสู่ขวัญเพื่อเรียกขวัญกลับมา ความเชื่อเรื่องขวัญ เป็นการเรียกให้ ขวัญกลับมาให้มากขึ้นของที่เตรียมไว้ให้ ให้ขวัญรีบกลับมาอยู่กับตน

4.2 ความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์

เป็นความเชื่อนี้เป็นความเชื่อที่มีอำนาจต่อจิตใจของมนุษย์ ความเชื่อนี้เป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการนับถือผี ความเชื่อดังกล่าวจะนำมาสู่ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือ ความเชื่อในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งของที่ตนนำมานับถือคนไทยโดยทั่วไปจะเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่มากนักน้อย ความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการนับถือผีในบทสวดวิญญูแต่ละบทก็มีความเชื่อที่แตกต่างกันไป

4.3 ความเชื่อเรื่องมงคลและอัปมงคล

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องมงคลและอัปมงคลเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในพิธีกรรมต่าง ๆ เรื่องของวันและเวลาด้วยความเชื่อเรื่องมงคลและอัปมงคลในบทสวดวิญญูนี้ก็จะมีความเชื่อในเรื่องที่เป็นวันดี สิ่งของเครื่องใช้รวมไปถึงดอกไม้ที่เป็นมงคล เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

4.4 ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม

วันดีและวันเสีย เป็นเรื่องที่คนไทยส่วนใหญ่เชื่อถือกันอยู่มากกว่าวันใดเป็นสิริมงคลหรือวันดีวันใดเป็นวันอัปมงคลหรือวันเสียจำนวนนับทำให้มีหลักเกณฑ์ในทางโหราศาสตร์เพื่อกำหนดวันทำการมงคลหรือห้ามทำ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามนี้จะปรากฏให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฤกษ์ยาม คือ การใช้คำขึ้นต้นที่มีความหมายเป็นวันดี และใช้วันดีในการทำพิธี เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวผู้ทำและครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

วิจัยฉบับนี้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อต่างๆของคนในชุมชนบ้านเป่าะ หมู่ 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระบบจิตใจของคนในชุมชนเป็นอย่างมากซึ่งในแต่ละบทที่ใช้สวดวิญญูมีความแตกต่างกันมีการใช้ภาษาที่ไม่เหมือนกัน และในปัจจุบันยังมีการจัดประเพณีและพิธีกรรมอื่นๆขึ้นอยู่ในพื้นที่นี้และพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันไปและเป็นเรื่องที่ดีและเป็นเรื่องที่ควรศึกษาในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิ่งแก้ว อรรถการ. (2520). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ : หน่วยงานนิเทศกรรมการฝึกหัดครู. โรงพิมพ์คุรุสภา.
จารุบุตร เรื่องสุวรรณ. (2530). *ของดีอีสาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.